

A GYÖNGYÖSI JÁRÁS MUNKANÉLKÜLISÉGI HELYZETE, KITÖRÉSI PONTOK

Pilinyi Bálint
Ambrus Andrea

Összefoglalás

A munkanélküliség kérdése nem veszi el aktualitását, hiszen a teljes foglalkoztatottság megvalósíthatatlan, így mindig érdemes tárgyalni a foglalkoztatásról, a munkahelyteremtésről, a képzésekről. Tanulmányunkban a Gyöngyösi járás munkanélküliségi helyzetével, valamint esetleges kitörési pontok meghatározásával foglalkozunk. Primer kutatásunk alapját az Észak-magyarországi Regionális Munkaügyi Központ Gyöngyösi Kirendeltségének foglalkoztatási osztályvezetőjével készített mélyinterjú képezi, míg szekunder kutatásként adatbázisok által szolgáltatott adatok alapján készítettünk helyzetfeltárást a Gyöngyösi járás településeiről.

Az általunk végzett helyzetfeltárásból kiderült, hogy a járás állandó lakosságának száma folyamatosan csökkenő tendenciát mutat, míg az öregedési index növekvő értékeket vesz fel. A lakosság csökkenő száma legfőképpen a természetes fogyásnak és a negatív vándorlási mutatóknak tudható be. A legnagyobb problémát a tartós munkanélküliek jelentik, mivel kiugró hányaduk csupán általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A mélyinterjúból kiderült, az alacsony végzettség a tartós munkanélküliség fő oka. A regisztrált munkanélküliek körülbelül felét a tartós munkanélküliek teszik ki a vizsgált időszak egészében. Ezen kívül tudnunk kell, milyen képzettségű a munkakeresők nagy része, milyen képzettségekre van szükség, valamint meg kell vizsgálnunk a térség legnagyobb foglalkoztatóit, hiszen ők fogják a legnagyobb hatást gyakorolni a munkavállalók iránti keresletre.

Kulcsszavak: Gyöngyös, munkanélküliség, kitörési pont, foglalkoztatás, képzettség
Jel: E24

The State of Unemployment in Gyöngyös Subregion, Break-Out Points

Abstract

The question of unemployment can be regarded as permanently actual, so it is always necessary to talk about employment, creating workplaces and trainings. The main goal of our study is to review the state of unemployment in the Gyöngyös subregion, and to find the already existing break-out points.

State analysis of the situation in the Gyöngyös subregion was investigated by secondary researches.

An important part of the study is the interview with Mónika Koren, the employment manager of the Regional Employment Center Gyöngyös Sub-Office.

From the state analysis we can see that the subregion's population is representing a constantly decreasing tendency, but the aging index is increasing. The decreasing population number is the resulted by the natural decrease and negative migration indexes.

The biggest problem is the long-term unemployment, because most of them have completed only elementary school. We can see from the interview that low qualification is the reason behind the long-term unemployment. Long-term unemployed give approximately half of the registered unemployed in the examined time period.

Important to have information what qualifications do most of the population have, what qualifications are requested in the subregion. Besides of these the largest employers should also be in focus because they have the greatest impact on the subregion's employment situation.

Kulcsszavak: Gyöngyös, unemployment, break-out point, employment, qualification

Jel: E24

Bevezetés

A munkanélküliség nem veszi el aktualitását, mivel a teljes foglalkoztatás megteremtése lehetetlen. Hazánkra a strukturális munkanélküliség jellemző, ami azt jelenti, hogy mindig találhatók üres álláshelyek és munkakereső emberek.

Ezen okokból kifolyólag választottuk témának a Gyöngyösi járás munkanélküliségi helyzetét. Mivel mindig jelen lesznek munkakereső emberek, így érdemes foglalkozni ezen emberek képzésével, valamint a számukra megfelelő munkahely megteremtésével.

Tanulmányunkban megvizsgáltuk a térség demográfiai helyzetét, ezen belül a népességszámot, a népvándorlást, a születések és halálozások egyenlegét, az öregedési indexet, a térség településein megtalálható intézményeket, valamint a térség munkanélküliségi helyzetét. Ezeket elengedhetetlennek tartottuk egy átfogó kép feltárásához, hiszen a munkanélküliségi problémák megoldásához nem elég tudni a munkanélküliségi adatokat. Szükségünk van a térség ismeretére, a települések demográfiai és gazdasági helyzetére, a fő foglalkoztatókra, valamint a meghatározó foglalkoztatási ágakra.

Az Észak-magyarországi Regionális Munkaügyi Központ Gyöngyösi Kirendeltségének foglalkoztatási osztályvezetőjével, Koren Mónikával készült mélyinterjú elősegítette a járás foglalkoztatási helyzetébe való mélyebb betekintést.

Az interjú és az általunk készített helyzetfeltárás hozzájárult a helyi viszonyok pontos feltárásához, a végbemenő folyamatok elemzéséhez. Ennek alapján tettük meg javaslatainkat, amelyek segítséget jelenthetnek a jelenlegi foglalkoztatási helyzet legfőbb problémáinak megoldásában.

Irodalmi áttekintés

A munkanélküliség fogalmát sokan sokféleképpen megfogalmazták már. Közgazdasági értelemben definiálva a munkanélküliség a kvantitatív és kvalitatív munkaerő kihasználatlansága (Manfred, 1994). Ez a kihasználatlanság valamilyen mértékben minden esetben fennáll. A teljes foglalkoztatottság csak mesterkélt állapotot jelentett, és az a rendszerváltással egyidejűleg meg is szűnt (Laki, 1999).

Azonban nem is a mindig jelen lévő munkanélküliség jelenti a problémát, hanem a tartósan munkanélküliek rétege, mely legfőképp az alacsony képzettséggel rendelkezőket foglalja magában. Ha ez a réteg kikerül a munkaerőpiacról, akkor nehezen vagy egyáltalán nem képes visszakérülni oda. Hosszabb munka nélkül töltött idő után ezek az emberek beletörődnek, könnyen elfogadják a helyzetüket, ezért nehéz őket elhelyezni újra a munkaerőpiacon (Aberg, 2001).

A fejlett országokhoz képest hazánk közel 20 éves lemaradásban van gazdaságilag, azonban az eltartottak száma kimagaslik, amibe leginkább a munkanélküliek tartoznak. Az a munkaerő, amely korábban kiszorult a munkaerőpiacról, és azt gondolták, hogy nehezen talál vissza oda, vagy nem is akar visszatérni hátrányos helyzete vagy képzettség hiánya miatt, képtelen visszatérni a folyamatosan csökkenő lakónépesség miatt (Benke, 2005).

Hazánkban az állami források, melyek a foglalkoztatás arányának javítására szolgálnak, szinte csak az iskolázatlanokra és a munkanélküliekre irányulnak. Közel másfél millió embernek nincs hasznosítható tudása a munkaerőpiacon (Semjén–Tóth, 2009).

Hazánkra a strukturális munkanélküliség jellemző, ami azt jelenti, hogy mindig találhatóak üres álláshelyek, bármilyen magas is a munkanélküliség aránya (Róbert, 2002). Ennek egyik oka, hogy a munkavállalók alulképzettek, másik oka a mobilitás hiánya, azaz az álláslehetőség miatt nem feltétlenül változtatnának lakhelyet. A harmadik ok, hogy némely hiányszakmában nagyon alacsony fizetést kínálnak, ami miatt nem érdemes a szociális támogatást feladni vagy elköltözni. (Pethő, 2006)

Benedek (1996) írja, hogy közgazdászok kutatásai alapján kijelenthető, a különböző piaccgazdasági rendszerekben a munkanélküliség bizonyos mértékben való jelenléte természetesnek mondható. A „természetes munkanélküliségi rátát” a közgazdászok többnyire 5 és 6% közé helyezik. Számos ember önszántából dönt úgy, hogy állást változtat. Ennek hatására ezek a személyek néhány hétre vagy hónapra munkanélküliként kerülnek nyilvántartásba, de valójában létbiztonságukat ez nem veszélyezteti. Ugyanez érvényesülhet a szakképzésből éppen kikerült fiatalokra is. A gazdaságban megfigyelhető strukturális átalakulások is eredményezhetnek kisebb-nagyobb munkanélküliséget. Ez az állapot egészen addig fennmarad, amíg a leépülő területekről elbocsátott munkásokat át nem képzik, és nem alkalmazzák más munkaterületen. Mikroökonómiai értelemben akkor lép fel természetestől eltérő munkanélküliségi ráta, ha a munkaerő kereslete nem egyezik meg a kínálatával. Általánosságban kijelenthető, hogy a munkanélküliség úgy egy-egy szektorban, mint az egész nemzetgazdaságban a gazdaság növekedésével fordított arányban változik. A GDP növekedése csökkenti, visszaesése pedig növeli az állástalanok számát. Arthur Okun amerikai közgazdász ezt

a tapasztalati tényt modellformába öntötte, ezt a modellt a matematikában „Okun törvényeként” ismerik. E törvény szerint a GDP-nek a potenciális GDP-től való 2%-os eltérése 1%-os ellentétes irányú elmozdulást okoz a munkanélküliségi rátában.

Anyag és módszertan

A Gyöngyösi kistérség Heves megyében 2012. december 31-től már csak mint statisztikai egység működik, párhuzamosan az új járásrendszerrel. Az újjáalakult Gyöngyösi járás lépett a helyébe 2013. január 1-jén. A Gyöngyösi járás Heves megyéhez tartozó járás Magyarországon. Területe 750,78 km², népessége 73 218 fő, népsűrűsége 97,52 fő/km² volt a 2015 évi adatok szerint. Mind a néhai kistérséghez, mind a jelenlegi járáshoz ugyanaz a két város és 23 község tartozik.

Tanulmányunkban szereplő adatfeldolgozások legnagyobb része szekunder adatgyűjtésen és azok kiértékelésén alapul. Ezek az adatok az alábbi adatbázisokból származnak:

- Központi Statisztikai Hivatal honlapja (ksh.hu),
- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs rendszer honlapja (teir.hu),
- Nemzeti Erőforrás Minisztérium honlapja (nefmi.gov.hu) – (2012-óta már Emberi Erőforrások Minisztériuma),
- TakarNet honlapja (takarnet.hu).

Az adatok feldolgozásához, rendszerezéséhez és szemléltetéséhez az alábbi programokat használtuk:

- - Microsoft Word 2010,
- - Microsoft Excel 2010.

Az adatgyűjtés célja a Gyöngyösi járás minél részletesebb felmérése volt, mind élıhetőség és gazdasági potenciál szempontjából, mind a munkanélküliségi helyzet szempontjából.

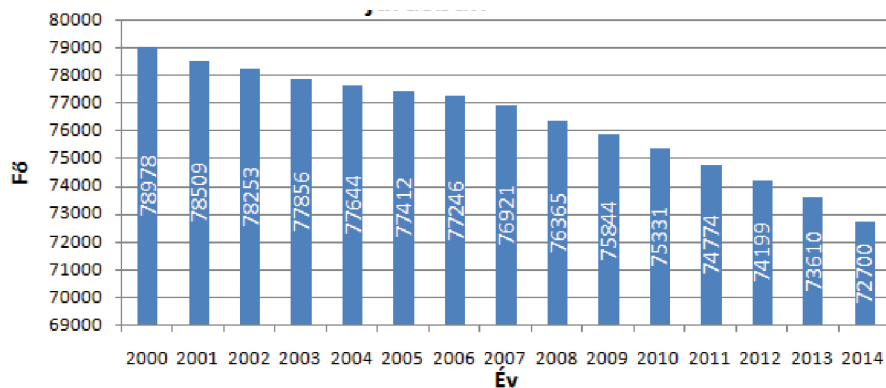
Munkánk eredménye, hogy elkészült a járás helyzetfeltárása, mely elengedhetetlen a jelenleg zajló folyamatok és azok okainak minél szélesebb körben való áttekintéséhez. A munkanélküliségi adatokat és a helyzetfeltárást összevetve megkaphatjuk a munkanélküliség esetleges kiváltó okait, valamint a területeket, melyek képesek lennének e helyzet javítására.

A primer adatgyűjtést egy mélyinterjú képezte, melyet Koren Mónikával, az Észak-magyarországi Regionális Munkaügyi Központ Gyöngyösi Kirendeltségének foglalkoztatási osztályvezetőjével készítettünk.

A mélyinterjú készítése során a legfőbb cél az volt, hogy a járás jelenlegi munkanélküliségi helyzetéről egy olyan személytől kapjunk információt, aki a lehető legjobban ismeri a gyakorlatban megjelenő problémákat. Ezáltal mélyreható, pontos és legfőképp megbízható forrásból származó információkat kaptunk. Mivel a témához legközelebb álló forrásból származik, így fontos információkkal egészíti ki az általunk végzett adatgyűjtést és értékelését.

Eredmények és értékelésük

A Gyöngyösi járás népességszámának változását mutatja be az 1. ábra. Láthatjuk, hogy a vizsgált időszakban, mely 14 évet ölel fel, folyamatosan csökkent a járás állandó lakossága.

1. ábra: Az állandó lakosság változása a Gyöngyösi járásban

Forrás: saját szerkesztés, KSH

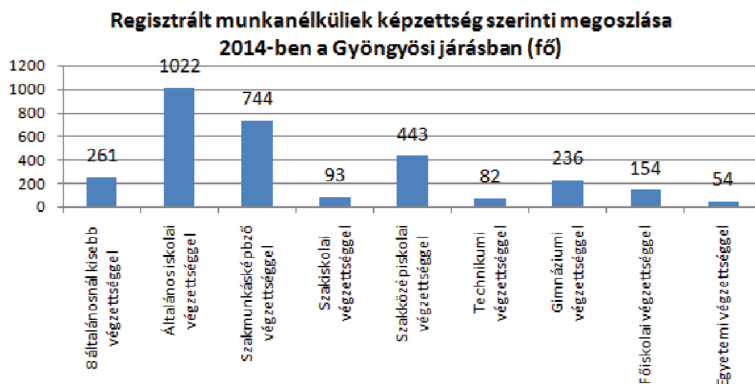
Míg 2000-ben 78 978 fő élt a járásban, addig 2014-ben mindössze csak 72 700 fő. Ez 6 278 fős lakosságcsökkenés, ami 8%-kal egyenlő. Átlagolva ez a csökkenés évi 448 főt, évenként átlagosan -0,56%-ot jelent.

A lakosságcsökkenés a természetes fogyásnak és a vándorlási egyenlegnek tudható be.

A természetes szaporodás/fogyásra vonatkozó adatokat 2000 és 2013 közötti időszakra terjedően vizsgáltuk meg, és ezen időszakban minden évben negatív értékeket vett fel, azaz természetes fogyás jelentkezett. A halálozások száma évente átlagosan 400 fővel haladta meg a születések számát. A mutató állása nem arányosan oszlik meg az egyes települések között. A népességcsökkenés a lakosság számából adódóan Gyöngyösön volt a legjelentősebb. A település 2000-ben még 32 855 fő lakosságot számolt, ez 2013-ra már csak 31 018 fő volt. Ez 13 év alatt 1837 fő csökkenés, ami összesen 5,59%-os csökkenést jelent.

Megvizsgáltuk a járás vándorlási különbözetét is. A vándorlási különbözet igen nagy mértékekben ingadozott a vizsgált időszakban (2002 és 2013 között), 2003-ban és 2004-ben pozitív értékeket mutat, és mindössze a vizsgált utolsó négy évben figyelhető meg folyamatosan csökkenő tendencia, míg a 2005-ös és a 2008-as értékek kiugróan alacsonyak voltak. Ezek alapján azonban mégis kijelenthetjük, hogy átlagosan mégis több ember hagyja el a járást, mint amennyi betelepül.

A járás öregedési indexéről elmondható, hogy a vizsgált időszak (2005 és 2013 között) alatt az értéke 21%-kal, azaz évente átlagosan 2,33%-kal nőtt. Ez a mutató az országos értéknél rosszabb, mert Magyarországon az öregedési index értéke 2005-ben 99,9% (a járásban 116,16%) volt, ami 2012-re +16,5%-kal 116,4%-ra (a járásban 133,88%) emelkedett. A járás emelkedési rátája majdnem megegyezik az országos évi 2,36%-os emelkedéssel.

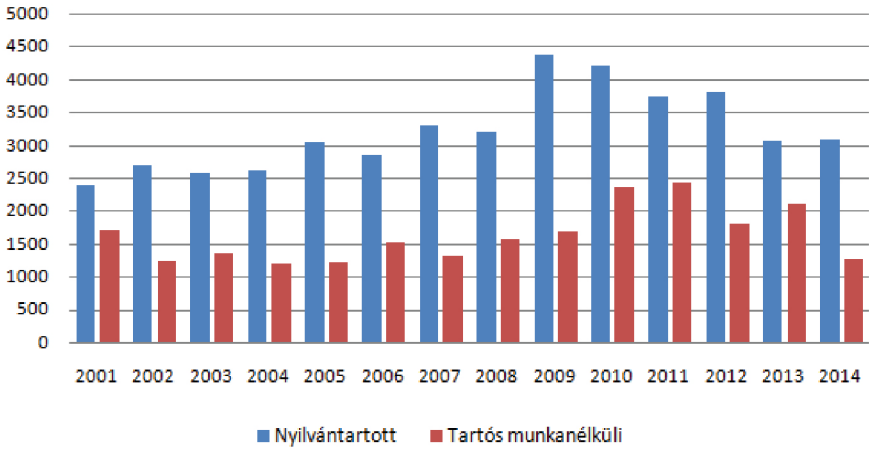
2. ábra: Regisztrált munkanélküliek képzettség szerinti megoszlása 2014-ben a Gyöngyösi járásban

Forrás: saját szerkesztés, TEIR

A munkakeresők túlnyomó többségének mindössze általános iskolai végzettsége van (2. ábrán), ez 2014-ben 1022 főt jelentett. Ezután következnek a szakmunkásképzős végzettséggel rendelkezők, mely még mindig magasán a többi fölött áll 744 fővel. Szakiskolai, technikumi, illetve egyetemi végzettséggel csak a munkakeresők töredéke rendelkezik.

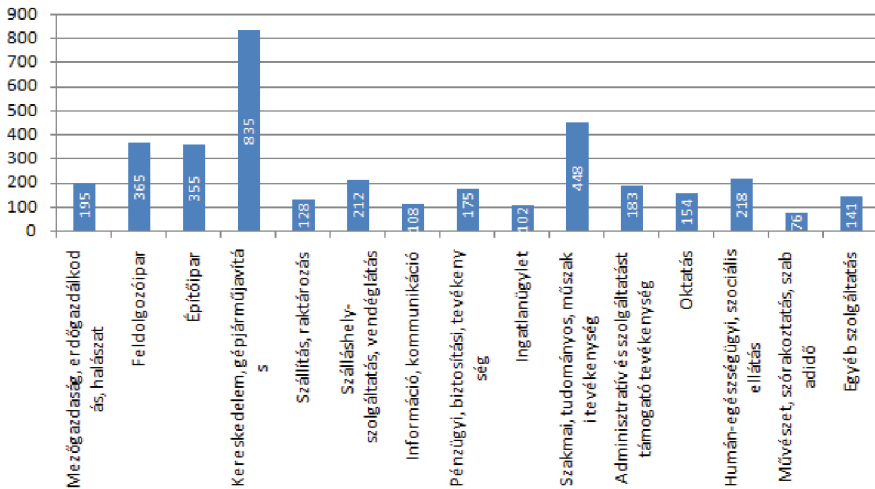
Az, hogy a főiskolát végzettek száma meghaladja mind a három fentebb említettet (még a szakiskolai és technikumi végzettséget is), betudható a járás központjában megtalálható Károly Róbert Főiskola jelenlétének. 2013-as adatok alapján 5178 fő rendelkezett főiskolai vagy egyetemi végzettséggel Gyöngyösön. Ez a város lakosságának 17,58%-a, az országos átlag pedig erre az évre vonatkozóan mindössze 15,53%.

A munkakeresők alacsony képzettsége miatt megvizsgáltuk a tartós munkanélküliek arányát a regisztrált munkanélküliek között. Ez látható a 3. ábrán.

3. ábra: Nyilvántartott és tartósan munkanélküliek összehasonlítása a Gyöngyösi járásban
 Forrás: saját szerkesztés, TEIR

A vizsgált időszak 2001 és 2014 közé esett, és ebben az időszakban bár kisebb-nagyobb ingadozásokkal, de hozzávetőlegesen a regisztrált munkanélküliek felét a tartós munkanélküliek tették ki. Feltételezhetjük, hogy az alacsony képzettségek nehezítik meg a munkakeresők elhelyezkedését.

4. ábra: A járásban működő vállalkozások száma a különböző gazdasági szektorokban
 Forrás: saját szerkesztés, TEIR

A járásban jelen lévő vállalkozásokról megállapítható (4. ábra), hogy összesen 3695 darab regisztrált vállalkozás van a járásban. Ebből 835, tehát kiugró hányaduk foglalkozik kereskedelemmel és gépjárműjavítással, 448 szakmai, tudományos és műszaki tevékenységekkel. Kiemelkedik még a feldolgozó és az építőipar, mindkét ágban több mint 300 vállalkozás van regisztrálva.

Ezek természetesen csak a bizonyos ágazatokban regisztrált vállalkozások száma, nem pedig az adott ágazatban foglalkoztatottak száma. Azonban mivel ezen ágazatokban regisztrálták a legtöbb vállalkozást, mennyiségükből kiindulva feltételezhetjük, hogy e foglalkozási ágak lesznek a legmeghatározóbbak a térség foglalkoztatása szempontjából.

A Koren Mónikával készített interjú alátámasztotta a fentebb említett feltételezéseket, miszerint az alacsony képzettség miatt van nagy arányban anynyi tartósan munkanélküli, amennyit a vizsgálataink is alátámasztanak, amely alapján megállapítottuk, hogy a nagy arányban megtalálható vállalkozástípusok valóban nagymértékben meghatározzák a térség foglalkoztatását. Szükséges megemlíteni, hogy a térség legmeghatározóbb munkaadói a különböző multinacionális cégek. A két legnagyobb foglalkoztató a B. Braun Medical Kft. 1118 fővel, valamint a Lear Corporation Hungary Kft. 856 fővel.

Itt az arányok miatt érdemes megjegyezni, hogy a 2015-ös évben Gyöngyösön a közfoglalkoztatásban alkalmazottak száma 327 fő volt.

Ezzel párhuzamosan a járásban jelen vannak viszonylag nagy számmal a biztos munkahelyet jelentő helyi vállalkozások, amit pozitív eredményként értékeltünk. A helyi vállalkozások ugyanis munkahelyteremtés szempontjából biztosabbnak ítéltetők meg, hiszen kötődnek a járáshoz. A multinacionális cégek gyorsabban képesek mozogni, amely a nagyszámú munkahelyek gyors megszűnését eredményezheti. Ezért tartjuk kiemelt fontosságúnak a helyi vállalkozások megerősítését.

Következtetések, javaslatok

A térségben tehát a legnagyobb problémát az alulképzett munkaerő és a folyamatosan csökkenő lakosság szám, illetve az előregedő népesség okozza. Ezekre a problémákra többféle megoldást dolgoztunk ki.

Felzárkóztatás

A munkaügyi hivatal ingyenes képzéseket biztosít a munkakeresőknek, de ha a munkakeresők fele alulképzett, akkor komolyabb, tömeges újra- és továbbképzések tudnák csak valóban felzárkóztatni az embereket a kínált munkakörök által megkívánt képzettségi szintre.

Ezzel a probléma maga az emberek száma, hiszen csak 2014-ben több mint 1000 olyan munkakeresőt regisztráltak, akinek nincs általános iskolánál magasabb képzettsége. Ezt megoldani csakis rengeteg pénz befektetésével, több oktatási intézmény és oktató bevonásával lehetséges. De talán nem is a felzárkóztatás anyagi vonzatai jelentenék a legnagyobb kihívást, hanem a vele járó szervezési feladatok, hiszen ismételten rengeteg emberről van szó.

Azonban ahhoz, hogy a probléma hosszú távon is megoldott legyen, a jelenlegi oktatási rendszeren is változtatni kellene, hiszen hiába zárkóztatunk fel embereket, ha az ő utánpótlásuk oktatása ugyan úgy nem lesz megfelelő, mint az övék.

A felzárkóztatás megoldást jelentene a képzetlen munkaerő és a hiányképzettségek problémájára, ez önmagában viszont nem oldja meg a folyamatosan csökkenő lakónépesség helyzetét.

Új munkahelyek teremtése

Az alacsonyan képzett munkaerő közfoglalkoztatása csak időleges megoldás lehet, főleg az azért kapott minimálbérnél alacsonyabb bérek miatt. Ha a munkaerő képzése az érintett embertömeg méreteiből adódóan nem megvalósítható, akkor megoldás lehet a munkaerő képzettségéhez igazított munkahelyteremtés.

Ennek megoldására létre lehetne hozni egy vállalkozást, melyhez a munkaerőt a regisztrált, alacsonyan képzett munkakeresők biztosítanák. Célra vezető lenne egy mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozás, leginkább növénytermesztési ágazatokban, mint például zöldség- és gyümölcsstermesztés vagy szőlészet-borászat. Ezt indokolja a térségben nagy területen megtalálható jó minőségű termőföld, valamint a térségben található Mátrai borvidék. További érv, hogy a mezőgazdasági tevékenységet akár a jövedelem kiegészítéseként is lehet tovább folytatni.

Ezzel a legnagyobb probléma, hogy egy olyan vállalkozás felépítése, melyre nincs szükség, a piacon nem életképes, nem jövedelmező, nem jelent megoldást, hiszen hosszú távon életképtelen, így munkahelyeket se képes huzamosabb ideig biztosítani.

3. Új ipari park létesítése

Amint a mélyinterjúból kiderült, a legmeghatározóbb munkáltatók a térségben a különböző multinacionális cégek kirendeltségei, gyárai. Ezek foglalkoztatják az alacsonyan képzett munkaerő legnagyobb hányadát. Újabb multinacionális cégek betelepülése újabb munkahelyeket jelentene az alacsonyan képzett munkaerő számára.

Ezzel a probléma, hogy hiába csökkentik nagymértékben a munkanélküliséget, az ezen cégek által termelt tőke általában nem marad az országban, így nem segít a térség gazdasági helyzetének javításán.

Mivel az öregedő és csökkenő népesség, az alacsonyan képzett munkaerő országos szinten is problémát jelent, így lehetnek intézkedések, melyek települési szinten nem, viszont országos szinten megvalósíthatóak lehetnének. Ezek az intézkedések mind országos, mind települési szinten képesek lennének a tanulmányban ismertetett problémák javítására. Ezek a következők lennének:

4. Helyi vállalkozások létrehozásának támogatása

A helyi vállalkozások létrehozásának, fejlesztésének támogatása a járás jövője szempontjából meghatározó lehet. Véleményünk szerint a támogatási feltételek között kiemelt szerepet tölthet be a helyi munkaerő alkalmazása, munkahelyteremtés céljából.

5. Betelepülés ösztönzése

A képzetlen munkaerő problémájára megoldást jelenthet a megfelelő képzettségű munkaerő „betelepítése” a településre. Ez képes lenne ellensúlyozni a negatív születési egyenleget és negatív vándorlási egyenleget. Különböző adóengedmények, lakások biztosításával lehetséges lenne a hiányképzetségek biztosítása a térségben.

Ez azonban nem jelentene megoldást a már meglévő, alulképzett munkaerő kérdésére.

6. Gyermekvállalás elősegítése

Hosszú távon jelentene megoldást a negatív születési egyenlegre, valamint az ezáltal kieső jövőbeli munkaerőre a gyermekvállalás ösztönzése. Ezt állami támogatásokkal, valamint munkahelyi támogatásokkal lehetne elérni.

Ez azonban nem oldaná meg a jelenleg is munkát keresők problémáját.

A munkanélküliség problémája igen összetett, így megoldásuk nem orvosolható a fentebb említett megoldási alternatívák egyikének kiválasztásával, csak ezen javaslatok *együttes, megfelelő arányban való alkalmazásával a járási viszonyok maximális figyelembevétele mellett.*

Hivatkozott források

- Aberg R. (2001): Egyensúlyi munkanélküliség, munkakeresési módszerek és a munkanélküliség időtartama. *Statisztikai Szemle*, 79. évf. 12. sz. 1018. o.
- Benedek L. (1996): Tanácsadás munkanélkülieknek. Letöltési dátum:2015. augusztus 7, forrás: Szociális Szakmai Szövetség oldala (3sz.hu)
http://3sz.hu/sites/default/files/uploaded/benedek_laszlo_-_tanacsadas_munkanelkulieknek.pdf
- Benke M. (2005): A regionális és ágazati tervezés kapcsolata a hátrányos helyzetű térségekben. Letöltés dátuma: 2015. augusztus 7., forrás: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal oldala (nive.hu) <http://site.nive.hu/konyvtar/content/edoc/files/04benke.pdf>
- Laki L. (1999): A tartós munkanélküliség vidéken in: Kárpáti Z. (szerk.): *A vidéki társadalom változásai. Térségfejlesztési ismeretek felsőfokon*. VII. kötet Phare Szolnok. 301. o.
- Manfred P. (1994): Falusi munkanélküliség itthon és külföldön. Miskolc, Regicon, 7–13.o.
- Pethő L. (2006): Nyelvórák, emlékezet-tréningek időseknek. *Felnőttképzés*, 4. évf. 1. sz. 28–31.o.
- Róbert P. (2002) Átmenet az iskolából a munkaerőpiacra. in: Kolosi Tamás, Tóth István György, Vukovich György (szerk.) *Társadalmi riport*, Budapest, TÁRKI, 220–232. o.
- Semjén A. – Tóth I. (szerk.) (2009): *Rejtett gazdaság: be nem jelentett foglalkoztatás és jövedelemeltitkolás, kormányzati lépések és a gazdasági szereplők válaszai*. Budapest, MTA Közgazdaságtudományi Intézet. 9–10. o

Szerzők

Pilinyi Bálint

Vidékfejlesztés MSC

II. évfolyam

tacskoexe@gmail.com

Ambrus Andrea

adjunktus

Eszterházy Károly Egyetem

ambrus.andrea@uni-eszterhazy.hu